

І. В. БОРИСОВ,

кандидат юридичних наук, молодший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВА ФОРМА НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ

Стаття присвячена проблемі організаційно-правової форми недержавних пенсійних фондів як учасників ринку фінансових послуг. Робиться висновок, що зміни, які відбулися в механізмі розподілу функцій між суб'єктами в системі недержавного пенсійного забезпечення, є тим безпосереднім чинником, котрий вплинув на формування особливостей організаційно-правової форми недержавних пенсійних фондів як невідприємницьких товариств. Функціональна спрямованість створення та діяльності недержавних пенсійних фондів відбивається в додаткових функціональних правових засобах окремих елементів їх організаційно-правової форми.

Ключові слова: недержавне пенсійне забезпечення, недержавний пенсійний фонд, організаційно-правова форма, невідприємницьке товариство, функціонально-правові засоби.

Постановка проблеми. Довести, що набір структури елементів організаційно-правової форми недержавних пенсійних фондів модифікується шляхом включення до структури основних елементів базових організаційно-правових форм юридичних осіб додаткових, функціональних правових засобів, які відбивають спеціальні вимоги до створення і функціонування цих фондів залежно від економіко-правових інтересів їх засновників/учасників.

Мета статті – аналіз основних елементів організаційно-правової форми недержавних пенсійних фондів крізь триаду організаційно-економічних потреб їх засновників/учасників – «власність-управління-контроль». Об'єктом дослідження виступають суспільні відносини, що складаються між учасниками ринку фінансових послуг у зв'язку зі створенням та діяльністю недержавних пенсійних фондів, а предметом – організаційно-правова форма цих фондів.

Аналіз останніх досліджень підтверджує, що хоча вирішенню проблем правового регулювання діяльності недержавних пенсійних фондів приділялась увага такими вітчизняними науковцями, як Ю. В. Вітка, К. О. Кочергіна, К. В. Масляева, І. О. Ткаліч, утім аналіз елементів організаційно-правової форми цих фондів крізь триаду організаційно-економічних потреб їх засновників/учасників «власність-управління-контроль» ними не здійснювався.

Виклад основного матеріалу. В Україні серед учасників ринку фінансових послуг (далі – РФП) окреме місце займають недержавні пенсійні фонди (далі – НПФ), які до прийняття Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» [1] (далі – Закон)

утворювалися у вигляді однорівневої (унітарної) фінансової установи, в межах якої здійснювалися всі функції недержавного пенсійного забезпечення. На сьогодні НПФ – це юридична особа, створена відповідно до Закону, яка має статус неприбуткової організації (невідприємницького товариства), функціонує та провадить діяльність виключно з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників НПФ з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснює пенсійні виплати учасникам цього фонду у визначеному законами України порядку (абз. 16 ст. 1 Закону). Це засвідчує відсутність у НПФ факту розподілу прибутку між вкладниками, оскільки дохід цих фондів від інвестування розподіляється на користь учасників (отримувачів) пенсійних виплат. Для НПФ недержавне пенсійне забезпечення (далі – НПЗ) є виключним видом діяльності і здійснюється шляхом укладення пенсійних контрактів між адміністраторами цих фондів та їх вкладниками. Проведення НПФ іншої діяльності забороняється.

Разом із тим система НПЗ як складова частина системи накопичувального пенсійного забезпечення в сучасних умовах включає окрім НПФ багато інших суб'єктів, зокрема і тих, котрі надають послуги з адміністрування та управління активами НПФ, виконуючи частину функцій, які раніше виконувалися самими пенсійними фондами. Зміни, що відбулися в механізмі розподілу функцій між суб'єктами в системі НПЗ, є безпосереднім чинником, що впливає на формування особливостей ОПФ НПФ.

Ураховуючи те, що фінансові установи – учасники РФП створюються та функціонують у модифікованих (ускладнених) ОПФ, які виникають шляхом

включення до структури основних елементів базових ОПФ юридичних осіб додаткових, функціональних правових засобів, що відбивають спеціальні вимоги до відповідних видів юридичних осіб залежно від економіко-правових інтересів їх засновників/учасників [2, с. 3–4, 11], проведемо аналіз основних елементів ОПФ НПФ з метою виявлення цих додаткових, функціональних правових засобів.

Зупинимось на такому базовому елементі ОПФ НПФ, в якому об'єктивуються інтереси його засновників/учасників, як *порядок його створення, реорганізації та ліквідації*. НПФ створюється на підставі рішення засновника (зборів засновників) та не має на меті одержання прибутку на користь одноосібного засновника або для його подальшого розподілу між засновниками (ч. 1 ст. 6 Закону). Таким чином, цілком виправдано, що ОПФ НПФ – це невідчужуваний товариство.

Реєстрація НПФ відбувається в такому порядку: 1) погодження статуту НПФ Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері РФП (далі – Нацкомфінпослуг), відповідно до Положення про погодження статуту НПФ та реєстрацію пенсійних схем [3]; 2) державна реєстрація пенсійного фонду як юридичної особи; 3) погодження складу ради фонду Нацкомфінпослуг відповідно до Порядку погодження Нацкомфінпослуг членів ради НПФ [4]; 4) включення пенсійного фонду до Державного реєстру фінансових установ (далі – Держреєстр фінустанов) та реєстрація пенсійних схем Нацкомфінпослуг (ст. 11 Закону).

НПФ діє на підставі статуту, який затверджується засновником (зборами засновників) пенсійного фонду і повинен відповідати вимогам Закону. У господарському обороті НПФ ідентифікується за своїм найменуванням, яке містить вказівку на вид фонду і слова «недержавний пенсійний фонд» або «пенсійний фонд», та відрізняється від найменувань будь-яких інших пенсійних фондів, створених на території України (ч. 6 ст. 6 Закону).

За видами НПФ можуть утворюватися як відкриті, корпоративні та професійні. Причому після включення відповідного пенсійного фонду до Держреєстру фінустанов йому забороняється змінювати вид та найменування, зазначені у статуті.

У процесі функціонування НПФ дозволяється приєднання та злиття декількох пенсійних фондів, але одного виду. У таких випадках новоутворений пенсійний фонд повинен бути того самого виду, що й фонди, які злилися чи приєдналися. Проте припинення НПФ шляхом поділу або перетворення в інший вид пенсійного фонду забороняється. Звідси і заборона на передачу їх майна, прав та обов'язків іншим, ніж НПФ, юридичним особам – правонаступникам у зв'язку з припиненням пенсійного фонду

шляхом злиття або приєднання. Особливості проведення приєднання та злиття НПФ встановлюються Нацкомфінпослуг. До того ж НПФ не може бути проголошений банкрутом та ліквідований за законодавством про банкрутство. Ліквідація НПФ відбувається на умовах, визначених Законом.

Елементом ОПФ НПФ є *правовий статус його учасників, вкладників та засновників*, оскільки в НПФ використовується такий функціональний елемент, як доповнення суб'єктного складу ще однією порівняно з товариствами категорією суб'єктів – вкладників, які є первинними інвесторами в діяльності НПФ.

Учасником НПФ (реципієнтом) є фізична особа, на користь якої сплачуються (сплачувалися) пенсійні внески до НПФ або на пенсійний депозитний рахунок у банку і яка має право на НПЗ на умовах і в порядку, визначених пенсійним контрактом, договором про відкриття пенсійного депозитного рахунка або договором страхування довічної пенсії, або яка отримує пенсійні виплати із пенсійного фонду. Таким чином, право власності на пенсійні активи визнано за учасниками фонду з метою задоволення їх майнового інтересу щодо фінансового забезпечення в майбутньому.

Учасниками фонду можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства. Участь фізичних осіб у будь-якому НПФ є добровільною, крім випадків, установлених Законом. Фізична особа може бути учасником кількох пенсійних фондів за власним вибором. Причому учасниками відкритого НПФ можуть бути будь-які фізичні особи незалежно від місця та характеру їх роботи, а саме виключно фізичні особи, пов'язані за родом їх професійної діяльності (занять), визначеної у статуті пенсійного фонду, а також фізичні особи, які є працівниками організацій-роботодавців, їх об'єднань, членами або працівниками професійних спілок, їх об'єднань, які створили такий фонд.

Вкладник НПФ – особа, яка сплачує пенсійні внески на користь учасника шляхом перерахування грошових коштів до НПФ відповідно до умов пенсійного контракту та закону. Таким чином, вкладники, будучи первинними інвесторами, виконують функції акумуляції пенсійних активів з метою наступної їх виплати учасникам (реципієнтам). У вкладників немає корпоративних або інших прав, пов'язаних з одержанням прибутку.

Засновником НПФ можуть бути юридична або фізична особа (для професійного пенсійного фонду), які створили пенсійний фонд чи приєдналися до нього після створення та набули прав і обов'язків.

Засновником відкритого НПФ можуть бути будь-які одна чи декілька юридичних осіб з урахуванням обмежень, установлених Законом. Зокрема, бюджет-

на установа має право бути засновником корпоративного пенсійного фонду або здійснювати пенсійні внески до вже створених пенсійних фондів лише у разі, якщо їх створення або здійснення пенсійних внесків передбачено законами України, рішеннями Кабінету Міністрів України або рішеннями відповідних місцевих рад. Заснування такими установами відкритих пенсійних фондів забороняється.

Засновником корпоративного НПФ може бути юридична особа – роботодавець або декілька юридичних осіб – роботодавців, до яких можуть приєднуватися роботодавці-платники. Засновником (засновниками) професійного пенсійного фонду можуть бути об'єднання юридичних осіб – роботодавців, об'єднання фізичних осіб, включаючи професійні спілки (об'єднання професійних спілок), або фізичні особи, пов'язані за родом їх професійної діяльності (занять).

Однак юридична особа може бути одночасно засновником не більш як одного корпоративного чи одного професійного НПФ, але може бути засновником одного або більше відкритих НПФ.

Засновники відкритого НПФ не можуть бути зберігачем цього фонду та його аудитором; засновники корпоративного або професійного НПФ та роботодавці-платники корпоративного НПФ не можуть бути зберігачем, аудитором і компанією з управління активами цього фонду, а також його адміністратором.

Таким чином, можна висувати, що суб'єктний склад НПФ дозволяє встановити баланс між двома групами інтересів: роботодавців щодо виконання їх обов'язків з пенсійного забезпечення працівників, з одного боку, та фізичних осіб щодо гарантованого матеріального забезпечення при настанні низки несприятливих для їх життєдіяльності правових фактів (наприклад, досягнення учасником фонду пенсійного віку, визнання учасника фонду інвалідом та ін.) – з другого.

Елементом ОПФ НПФ є *система органів його управління*, до яких належать – рада пенсійного фонду та збори засновників фонду. Створення інших органів управління в НПФ заборонено.

Рада НПФ утворюється для забезпечення управління та здійснення контролю за поточною діяльністю фонду. Вона звітує про діяльність фонду перед засновником (зборами засновників); погоджує запропоновані засновником (засновниками) фонду зміни до статуту та пенсійних схем фонду перед їх затвердженням; реєструє в Нацкомфінпослуг зміни до пенсійних схем; затверджує інвестиційну декларацію та зміни до неї; з числа членів ради обирає голову та секретаря ради фонду; заслуховує їх звіти про діяльність та приймає рішення щодо цих звітів; укладає від імені фонду відповідні договори, а саме про адміністрування пенсійного фонду, про управління активами і про обслуговування пенсійного фонду зберігачем; затверджує

інформацію про фінансовий стан фонду, яка підлягає оприлюдненню, та розглядає аудиторський висновок; здійснює контроль за цільовим використанням активів фонду; розглядає спірні питання, що виникають між фондом і його учасниками та (або) вкладниками; вирішує інші питання, віднесені Законом та статутом фонду до її компетенції. До речі, ці питання не можуть бути передані до компетенції виконавчих органів засновника (засновників) фонду, адміністратора або будь-яких інших осіб.

Керівником НПФ виступає голова ради фонду, який організовує роботу ради відповідно до вимог Закону та статуту пенсійного фонду і підписує особисто від імені фонду документи, передбачені Законом, або дає доручення на це уповноваженій особі з числа членів ради фонду.

Члени ради фонду не перебувають у трудових відносинах із пенсійним фондом, їм може встановлюватися винагорода лише за рішенням і за рахунок засновників. У НПФ не створюються структурні підрозділи, а тому не існує підпорядкування структурних підрозділів єдиному керівному органу. Також у НПФ немає організованого трудового колективу, оскільки немає осіб, які б перебували із пенсійним фондом у трудових відносинах.

Укладення пенсійних контрактів та отримання пенсійних внесків на рахунок пенсійного фонду допускається лише після укладення радою фонду договорів про адміністрування НПФ, про управління активами НПФ і про обслуговування НПФ зберігачем. Таким чином, слід погодитись із тим, що більшість прав та обов'язків НПФ не здійснює самостійно. Так, укладення пенсійних контрактів, прийняття пенсійних внесків, пенсійні виплати здійснює від імені НПФ окрема юридична особа – адміністратор [5].

Щодо зборів засновників, то до їх компетенції належать: затвердження статуту фонду та змін до нього, а також пенсійних схем і змін до них; затвердження підсумків роботи фонду; винесення рішень про притягнення до майнової відповідальності членів ради фонду; заслуховування звіту ради фонду та винесення рішень про переобрання членів ради фонду. Збори засновників фонду можуть вирішувати й інші питання, що віднесені до їх компетенції статутом пенсійного фонду. Одноособний засновник фонду приймає рішення з питань, що віднесені до компетенції зборів засновників НПФ, одноособно.

Елементом ОПФ НПФ є і *правовий режим майна*. Під майновою відокремленістю юридичної особи розуміють визнану за нею здатність набувати майно, що буде відокремлене від майна інших осіб, насамперед засновників, причому це відокремлення здійснюється не лише фізично, а й юридично. Однак саме ця ознака не притаманна НПФ, оскільки за За-

коном пенсійний фонд взагалі не має майна. Причому й статутом НПФ не передбачається формування майнової основи.

Зазначена особливість майнової відокремленості НПФ та закріплення права власності учасників фонду на пенсійні активи виступає функціональним правовим засобом у структурі ОПФ, який дозволяє юридично оформити відсутність у НПФ капіталу-власності з наділенням його тільки капіталом-функцією. Саме це виступає передумовою специфіки системи управління НПФ, в якій посилюється значення професійного управління акумульованими коштами та іншими активами.

Професійне управління пенсійними активами із дотриманням інвестиційного їх спрямування забезпечується такими правовими засобами, як: обов'язкове застосування інвестиційної декларації фонду, що визначає його інвестиційну політику та підлягає обов'язковій реєстрації в Нацкомфінпослуг (ст. 10 Закону); ліцензування діяльності з адміністрування НПФ та управління активами; встановлення вимог до управління активами НПФ (ст. 38 Закону); встановлення обмежень інвестиційної діяльності з активами (ст. 49 Закону) та ін.

Разом із тим постає питання щодо можливості НПФ як юридичної особи за відсутності у нього відокремленого майна нести самостійну майнову відповідальність за невиконання своїх зобов'язань. І хоча в статуті НПФ обов'язковою є умова про розподіл відповідальності між засновниками та фондом, зокрема всі витрати, пов'язані зі створенням НПФ і оплатою роботи членів ради, несуть засновники; члени ради фонду несуть відповідальність за порушення вимог закону та нормативно-правових актів Нацкомфінпослуг (ч. 10 ст. 3 Закону), однак ні підстав, ні механізму притягнення їх до такої відповідальності законом не визначено.

Відсутність необхідності формування майнової основи в НПФ, з одного боку, дозволяє створювати їх певну кількість, але з іншого – саме такий підхід не дозволяє забезпечити їхнє ефективне функціонування, що підриває довіру до цілого ринку НПЗ. До того ж і практика діяльності НПФ свідчить про необхідність існування в НПФ майнової основи. Зокрема, не можна не враховувати того, що учасникам можуть бути завдані збитки саме з боку НПФ, наприклад, з вини члена ради. У такому випадку учасник має право вимагати відшкодування збитків від НПФ, оскільки саме між НПФ, вкладником і учасником існують договірні відносини на підставі пенсійного контракту. Якщо ж передбачити формування майнової основи фонду, то НПФ відповідатиме за своїми зобов'язаннями перед вкладниками та учасниками всім своїм майном, на яке за законодавством може бути звернене стягнення.

Вважаємо, що джерелами формування майна фонду можуть бути внески засновників, при цьому як регулярні, так і одноразові. Порядок надходження цих внесків повинен бути визначений статутом. Доцільно зобов'язати вказувати у статуті НПФ, яким саме майном, в якому розмірі і в які строки наділяють засновники НПФ цим майном. Таким чином, неможливо буде створити НПФ, не наділивши його майном. При цьому майно, яким засновники наділяють фонд, стає власністю фонду. Звідси доцільно на законодавчому рівні встановити цільове призначення майна НПФ, наділити фонд правом використовувати майно виключно для забезпечення його діяльності. Оскільки рада фонду здійснює контроль за цільовим використанням активів фонду, було б доцільним також покласти на цей орган управління і контроль за цільовим використанням майна фонду.

Крім мінімальних та достатніх елементів ОПФ НПФ притаманні спеціальні (функціональні) вимоги, що визнані Законом як обов'язкові умови початку діяльності НПФ, а саме: 1. Засновник НПФ зобов'язаний сформувати склад ради фонду до дня подання у Нацкомфінпослуг документів для включення НПФ до Держреєстру фінустанов. 2. Рада фонду після включення НПФ до Держреєстру фінустанов та реєстрації інвестиційної декларації повинна укласти відповідні договори: а) про адміністрування пенсійного фонду; б) про управління активами пенсійного фонду; в) про обслуговування пенсійного фонду зберігачем. Причому у разі невиконання протягом вісімнадцяти місяців з дня реєстрації НПФ як фінансової установи та/або в разі ненадходження пенсійних внесків до пенсійного фонду протягом цього строку Нацкомфінпослуг приймає рішення про скасування реєстрації зазначеного пенсійного фонду як фінансової установи та подає позов до суду про ліквідацію такого НПФ.

Висновки. Функціональна спрямованість створення та діяльності НПФ відбивається в додаткових функціональних правових засобах окремих елементів його ОПФ, зокрема в таких, як: а) триланковий суб'єктний склад: засновники, учасники та вкладники, – де вкладники, будучи первинними інвесторами, виконують функції акумуляції пенсійних активів з метою наступної їх виплати учасникам (реципієнтам); б) відсутність у вкладників корпоративних або інших прав, пов'язаних з одержанням прибутку; в) право власності на пенсійні активи визнано за учасниками фонду з метою задоволення їх майнового інтересу щодо фінансового забезпечення в майбутньому; г) закріплення за органами НПФ (радою фонду та зборами засновників) тільки контрольних повноважень; д) передача управлінських повноважень іншим професійним учасникам РФП.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 09.07.2003 № 1057-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 47–48. Ст. 372 (в ред. від 03.10.2017).
2. Борисов І. В. Організаційно-правові форми фінансових установ як учасників ринку фінансових послуг : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2016. 21 с.
3. Положення про погодження статуту недержавного пенсійного фонду та реєстрацію пенсійних схем: розпорядж. Нац. коміс., що здійснює держ. регулювання у сфері ринків фін. послуг, від 18.07.2013. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=08QLR40494&abz=EW0IQ>.
4. Порядок погодження Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг членів ради недержавного пенсійного фонду: розпорядж. Нац. комісії, що здійснює держ. регулювання у сфері ринків фінансових послуг, від 18.12.2003 № 169 (в ред. від 17.07.2014). URL: <http://regulation.gov.ua/documents/id122286>.
5. Вітка Ю. Правовий статус недержавних пенсійних фондів. *Інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку*. URL: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/strah_rynok/034.htm.

REFERENCES

1. Pro nederzhavne pensiine zabezpechennia : Zakon Ukrainy vid 09.07.2003 № 1057-IV [On non-state pension provision: Law of Ukraine of 09.07.2003 № 1057-IV]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – The Supreme Council Of Ukraine*. 2003. 47–48. 372 (v redaktsii vid 03.10.2017) [in Ukrainian].
2. Borysov, I.V. (2016). Orhanizatsiino-pravovi formy finansovykh ustanov yak uchasnkyv rynku finansovykh posluh [Organizational-legal forms of financial institutions as participants of financial services market]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
3. Polozhennia pro pohodzhennia statutu nederzhavnoho pensiinoho fondu ta reiestratsiiu pensiinykh skhem: Rozporiadzhennia Natsionalnoi komisii, shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuвання u sferi rynkiv finansovykh posluh vid 18.07.2013 [The position of alignment of the Charter to non-state pension Fund and registration of pension schemes: the National Commission, carrying out state regulation in the sphere of financial services markets from 18.07.2013]. *consultant.parus.ua*. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=08QLR40494&abz=EW0IQ> [in Ukrainian].
4. Poriadok pohodzhennia Natsionalnoiu komisiieiu, shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuвання u sferi rynkiv finansovykh posluh chleniv rady nederzhavnoho pensiinoho fondu: Rozporiadzhennia Natsionalnoi komisii, shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuвання u sferi rynkiv finansovykh posluh vid 18.12.2003 № 169 (v redaktsii vid 17.07.2014) [The procedure of approval of the National Commission, carrying out state regulation in the sphere of financial services markets of members of the Board non-state pension Fund: the National Commission, carrying out state regulation in the sphere of financial services markets from 18.12.2003 № 169 (as amended from 17.07.2014)]. *regulation.gov.ua*. URL: <http://regulation.gov.ua/documents/id122286> [in Ukrainian].
5. Vitka, Yu. Pravovy status nederzhavnykh pensiinykh fondiv [The legal status of non-state pension funds]. (n.d.). *Informatsiino-analitychnyi portal Ukrainskoho ahentstva finansovoho rozvytku – Information-analytical portal of the Ukrainian Agency of financial development*. *ufin.com.ua*. URL: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/strah_rynok/034.htm [in Ukrainian].

И. В. БОРИСОВ

кандидат юридических наук, младший научный сотрудник
НИИ правового обеспечения инновационного развития НАПрН Украины

ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВАЯ ФОРМА НЕГОСУДАРСТВЕННЫХ ПЕНСИОННЫХ ФОНДОВ

Статья посвящена проблеме организационно-правовой формы негосударственных пенсионных фондов как участников рынка финансовых услуг. Делается вывод, что изменения, которые произошли в механизме распределения функций между субъектами в системе негосударственного пенсионного обеспечения, являются тем непосредственным фактором, который повлиял на формирование особенностей организационно-правовой формы

негосударственных пенсионных фондов. Функциональная направленность создания и деятельности негосударственных пенсионных фондов как непредпринимательских обществ отражается в дополнительных функциональных правовых средствах отдельных элементов их организационно-правовой формы.

Ключевые слова: негосударственное пенсионное обеспечение, негосударственный пенсионный фонд, организационно-правовая форма, непредпринимательское общество, функционально-правовые средства.

I. V. BORYSOV

PhD, Junior researcher of the Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of National Academy of Law Sciences of Ukraine

ORGANIZATIONAL AND LEGAL FORM OF NON-STATE PENSION FUNDS

Problem setting. The article proves that a special set of structural elements of the organizational and legal form of non-state pension funds is modified by including in the structure (apart from the basic elements of the organizational and legal forms of legal entities) additional, functional legal means that reflect special requirements for the creation and operation of these funds, depending on economic and legal interests of their founders/participants.

Target of research. The purpose of the article is to analyze the main elements of the organizational and legal form of non-state pension funds through the triad of organizational and economic needs of their founders/participants, namely “property-management-control”. The subject matter of the research is the social relations between the participants of the financial services market in connection with the creation and operation of these funds, and especially their organizational and legal form.

Analysis of recent researches and publications. The study of the latest works confirms that although the attention of the national scientists was paid to solving the problems of legal regulation of the activities of non-state pension funds, the analysis of the elements of the organizational and legal form of these funds through the triad of organizational and economic needs of their founders/participants (“ownership-control-control”) has not been carried out yet.

Article’s main body. Having analyzed the basic elements of the organizational and legal form of non-state pension funds (such as the procedure of creation, reorganization and liquidation; legal status of participants, depositors and founders; system of governing bodies; the legal regime of property, as well as the analysis of the mandatory conditions for the start of these funds) the author concludes that the changes that have taken place in the mechanism of the distribution of functions between entities in the system of non-state pension provision constitute the main factor that has determined the peculiarities of organizational the legal form of non-state pension funds as non-entrepreneurial societies. Therefore the above mentioned form should be considered as “modified” (complicated).

Conclusions and prospects for the development. The functional orientation of the creation and operation of non-state pension funds is reflected in additional functional legal means of particular elements of their organizational and legal form, namely: (a) the three-tier structure of subjects: founders, participants and depositors, - where depositors, being primary investors, perform the functions of accumulation of pension assets for the purpose of their subsequent payment to participants (recipients); (b) the absence of corporate or other rights related to gaining profits among depositors; (c) the ownership of pension assets belongs to the fund participants in order to meet their property interest in relation to financial provision in the future; (d) entrusting the bodies of non-state pension funds (fund council and founders’ meeting) only with control powers; (e) transfer of managerial authority to other professional participants in the financial services market.

Keywords: non-state pension provision, non-state pension fund, organizational and legal form, non-entrepreneurial society, functional and legal means.